

Tarragona, un miracle a sobre d'un polvorí

El pes de l'economia tarragonina és ja equiparable al de l'àrea de Barcelona. La instal·lació de Port Aventura i les inversions del sector químic han contribuït a aquest salt. Aquest ràpid creixement, però, també comporta problemes ecològics i de seguretat.

Tot i que van néixer devers els mateixos anys no es podria dir que siguin bons germans o ni tan sols que es complementin. Els pilars de l'economia de l'àrea de Tarragona, el turisme i la indústria química, es limiten a conviure sense estridències i fan camí per separat. Un camí que, per a la indústria química, consisteix a consolidar el polígon petroquímic de més importància de l'Europa meridional, i per al turisme es troba condicionat principal-

ment per les noves inversions al parc temàtic de Port Aventura i per la capacitat de les comarques meridionals del Principat d'atreure visitants.

Tarragona i l'àrea metropolitana de Barcelona s'han convertit en el veritable motor de l'economia de Catalunya. L'activitat industrial, el turisme i el *boom* de la construcció hi han fet créixer el Producte Interior Brut (PIB) un 4,1%, segons dades de Caixa Catalunya. En aquest creixement, hi és deter-

minant el paper de les químiques que han augmentat la producció, i el de les nuclears que generen més energia. A títol d'exemple, el PIB de la província de Tarragona només es troba a 0,2 punts del de l'àrea metropolitana de Barcelona.

De totes maneres, per Damià Vernet, responsable del Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes del Camp (GEPEC), la suposada convivència entre turisme i indústria és un engany. Damià

Turisme i indústria a Tarragona és un engany

Vernet responsabilitza aquests dos sectors econòmics d'haver desfet el Camp de Tarragona: "el turisme s'ha menjat la costa, i la indústria ha desestructurat el territori, s'hi han modificat lleres de rius, hi ha depuradores insuficients, contaminació marítima..."

Quant a l'interès de les indústries de protegir el medi, són força escèptics: "Potser sí que recuperen espais degradats, però és que són precisament aquestes indústries que els havien degradats abans, unes indústries que ara es limiten a posar-hi pedaços insuficients. Encara s'ha de fer molt, no solament aconseguir nivells ISO". El GEPEC defineix la situació actual dient que és "una herència maleïda, deguda a una manca de planificació molt important. Si ara es repetís el procés, hi hauria molt més debat que no quan es va engegar".

Els ecologistes són contundents a l'hora de valorar l'actuació de l'administració en aquest àmbit: "En general es troba venuda al capital, als interessos econòmics, no aplica criteris homogenis i menys

encara de sostenibilitat. L'única cosa que podem fer nosaltres és un seguiment, segons les nostres possibilitats, de les indústries i denunciar les agressions contra el medi. Però quan denunciem, l'agressió ja és irreversible, ja és feta, no hi ha prevenció ni previsió".

El GEPEC és igualment crític envers l'actuació de la Universitat Rovira i Virgili: "És preocupant que una universitat, que sempre havia estat paradigma d'un cert progressisme, ara s'ofereixi a fer estudis que defensarien la beatitud de les químiques".

La història d'una industrialització. Corrien els anys 60. Les primeres empreses químiques, petites i locals, s'havien començat a establir els anys 40. Però no va ser fins vint anys després que s'hi implanten les grans empreses de capital forà: Basf, Bayer, Hoechst... Es creen els polígons del nord i del sud del Camp de Tarragona. Devers els 70, hi arriba la refinèria del petroli. La ciutat comença a créixer de forma poc or-

denada, empesa per aquesta nova indústria i per l'ona d'emigrants del sud d'Espanya. Neixen els barris de Campclar, Torreforta o Bonavista, a Ponent, o de Sant Pere i Sant Pau o Sant Salvador, al nord de la capital. Les 1.300 Ha de superfície ocupada, comptant les 200 d'Erkímia a Flix, signifiquen la implantació de més d'una trentena d'empreses que donen feina directa a 5.100 persones, i indirecta (contractes i empreses de serveis) i induïda (empreses auxiliars que treballen per a les químiques) a 25.000. La creació dels polígons equival a una inversió acumulada de 725.000 milions de pessetes. Els anuncis de noves actuacions, una volta superat el contratemps econòmic sofert per les químiques a mitjan anys 90, permetran d'arribar al mític bilió de pessetes l'any 2000.

Tarragona esdevindrà, doncs, l'espai idoni per a atendre les demandes de material químic del sud de la Unió Europea i dels països mediterranis d'economies emergents. En total, i només en les onze empreses més grosses hi

El de Tarragona es va consolidant com el polígon petroquímic més important del sud d'Europa. Amb tot, la qüestió de la seguretat de la població civil en cas d'accident no sembla totalment resolta. (Foto: Jaume Sellart)

La química ha viscut durant anys d'esquena a uns ciu

Turistes a la platja de Salou. El sector turístic i la indústria química conviuen en un difícil equilibri en l'àrea tarragonina.

ha previst d'invertir-hi, aquests anys vinents, 416.000 milions de pessetes, dels quals 96.000 o bé ja s'han executat o bé ja es troben en procés d'execució. La majoria de les inversions (un 40%) es destinaran, a més, a la construcció de noves plantes, senyal inequívoc del bon moment econòmic del sector. La resta de les inversions concerneixen millores, ampliacions o cogeneració (que permet autonomia pel que fa a l'electricitat). Algunes de les grans inversions previstes són, per exemple, la de 120.000 milions de Basf (amb noves plantes de polipropilè o propilè), la de 175.000 milions de Repsol Petróleo (amb un nou *cracker* de tubs elevat o la creació d'un centre d'energia), o la de 77.000 de Repsol Química, amb la instauració de dues noves plantes més. Bayer invertirà, els cinc anys vinents, 17.000 milions de pessetes, 7.000 dels quals servirán per ampliar la planta de plàstic ABS, utilitzat en la indústria automobilística, igual que el polipropilè. Bayer-Tarragona serà així el tercer productor d'ABS, quan fins ara era el cinquè. Aquesta ampliació significarà, l'any 2002, quan ja funcionarà a ple rendiment, un augment de la plantilla de 50 treballadors fixos. La construcció d'una nova planta de polioles de Repsol Química al Morell (Tarragonès) ocuparà 800 persones, amb puntes màximes de 2.000. Amb aquesta actuació Repsol Química exhaurirà pràcticament els terrenys de què disposa al polígon nord. Tot i que es debat la necessitat de més terrenys per a les empreses, l'Associació Empresarial Química de Tarragona, que agrupa les trenta-una firmes més importants de l'àrea, no preveu problemes per falta d'espai. Però sí que els preocupa el traçat ferroviari del corredor del Mediterrani, que travessa el polígon sud, situat entre Tarragona i Vila-seca. Les empreses Basf i Bayer han interposat una demanda contra la proposta del Ministeri de Foment, perquè entenen que els divideix les instal·lacions i perjudica tota inversió futura.

JAUME SELLART

El gran cavall de batalla de les químiques ha estat sempre el preu excessiu de l'aigua, de la llum i de les tarifes portuàries, tot i que el d'aquestes dues últimes ja s'ha tingut en compte en la construcció de plantes de cogeneració i en una rebaixa del port. Les instal·lacions portuàries de Tarragona són primordials per al desenvolupament del sector químic. Un 60% del total dels productes que arriben o surten del port són crus i materials químics. L'Autoritat Portuària ha disposat un seguit d'ampliacions per abastar les químiques i construirà un nou moll per a aquestes empreses. En aquest sentit, cal destacar la construcció del *rack* que unirà el polígon sud amb el port, una infraestructura que facilitarà el transva-

sament de productes, sien primeres matèries que arriben, sia producte final que surt. El *rack* satisfarà també una de les reivindicacions dels veïns del barri pescador del Serrallo, que han de suportar un gran volum de trànsit de camions.

Un territori inflamable. L'allau de nombres i projectes només palesa la tendència expansiva del sector amb vista als anys vinents, i la seva importància en l'economia de Tarragona. Però la química ha viscut durant anys d'esquena a uns ciutadans que s'han tornat desconfiats després d'accidents i ensurts. Un dels més greus va ser el 12 de juny de 1987, quan 30.000 persones van sortir als carrers i a les carreteres atemorides.

dans desconfiats després de viure accidents i ensurts

des per una terrible explosió al rack de Repsol, situat a cinc quilòmetres del nucli urbà. ETA havia atemptat contra el rack. Les flames feien 150 metres d'alçada i el 90% del polígon va quedar inutilitzat. Aquest mateix rack, que uneix la planta de Repsol de la Pobla de Mafumet amb el port (14 km de canonades) va ser víctima, tres anys després, dels GRAPO.

Un altre sinistre a destacar va passar a l'empresa Transformadores de Estileno (TEDESA) el maig del 1992. Una fuga de gas etilè a l'interior d'una planta de polietilè va causar una explosió que es va poder sentir en un radi de sis quilòmetres. L'ona expansiva va ferir cinc treballadors. La població, espantada pel terrabastall, va tornar a sortir al carrer. De menor envergadura, però també significatiu van ser la fuga de vapor nitrós tòxic prop del barri de Riu Clar, degut a un accident a la fàbrica de l'antiga Explosivos Rio Tinto (ERT), i, al cap d'un any, un abocament accidental d'acrilonitril, un producte molt tòxic, en un contenidor de l'estació de tren de Reus.

Tot i així, l'accident més greu va ser ara fa vint anys al càmping dels Alfacs, al costat de Sant Carles de la Ràpita, quan un camió carregat de propilè que va esclatar va matar 215 persones i en va ferir 67. El camió, que venia de Repsol Química, anava sobrecarregat, tal com va resoldre el judici posterior. El polígon petroquímic de Tarragona treballa amb 200 productes explosius, pel cap baix, i hi ha 250.000 persones que hi viuen a prop. Però el polígon de Tarragona no és pas l'únic de l'àrea que ha tingut ensurts i accidents. També el de Flix n'ha viscut uns quants. El 21 de gener de 1996 Erkimia va tenir una fuga de cloroform. Es calcula que se'n van disseminar 6.000 litres per l'atmosfera. La sort va ser que la fuga s'escaigués el mes de gener i de nit, perquè la majoria de la població era a casa i amb les finestres tancades. Erkimia és acusada per la fiscalia de Tarragona de delictes ecològics per aboca-

ments al riu Ebre. Si, a aquests fets, hi afegim l'esglai que va causar Vandellòs I, ara en desmantellament, el conflicte dels veïns del Serrallo i de Torres Jordi per aconseguir el trasllat de la centenària Azufreda i Fertilizantes Pellarés SA (també amb fuites i acusada per la fiscalia), o la campanya de Greenpeace contra Aiscondel per emissió de dioxines, ens podríem pensar que la població de Tarragona viu sempre amb l'ai al cor o que cova un sentiment d'oposició a les químiques. Res més lluny de la veritat. I això gràcies a les químiques, que van canviar d'estratègia per fer arribar a la població un missatge de la seguretat; i a les administracions, que no van estar-ne al marge tampoc. Així es creen el Pla d'Emergència Exterior del Sector Químic de Tarragona (PLASEQTA) i el Pla d'Emergència Nuclear de Tarragona (PENTA). Cada companyia té el seu propi Pla d'Emergència Interior (PEI), i les associades a l'AEQT van signar un pacte d'ajuda mútua per auxiliar-se en cas d'emergència.

El PLASEQTA, que involucra Protecció Civil i els municipis, té nivells diversos, segons la gravetat de l'incident. Així recomana que, en cas de sentir la sirena d'avís d'accident, la població es con-

fini i escolti la ràdio, que rebrà informació des de Governació o de gerència de Protecció Civil. Periòdicament hi ha simulacres d'emergència, si bé, a la ciutat de Tarragona, encara no se n'hi ha fet cap. Però el gran dubte sorgeix a l'hora d'esbrinar si la població coneix exactament el contingut dels plans nuclears i químics. Les associacions veïnals es queixen sovint de manca de mitjans i de la dificultat de fer arribar a gran escala les recomanacions oficials en cas d'un incident.

Les empreses també han procurat de fer canviar l'opinió de la població respecte a la preservació del medi. En aquest sentit es van autoexigir, amb la signatura del Pacte de Progrés, un compromís, fet públic, per mantenir polítiques ambientals. Un 10% de les inversions que es realitzen als polígons van destinades a millorar la qualitat ambiental. El Pacte de Progrés ha significat una inversió en medi natural de 176.400 milions entre els anys 1991 i 1995. A més de les actuacions de la Generalitat de Catalunya, que disposa de sensors que mesuren contínuament les emissions, les companyies químiques se sotmeten a ecoauditories acordades per la Unió Europea, i l'AEQT ha elaborat un manual d'autodiagnosi ambiental per ho-

El port de Tarragona ha estat vital per al desenvolupament del sector químic. Actualment ocupa la primera posició entre els ports de l'estat espanyol quant a volum de mercaderies.

JAUME SELLART

mogeneïtzar les auditories d'acord amb la normativa ISO 14.000. La "transparència informativa" que les empreses químiques volen demostrar a la població en general té el seu màxim exponent en les Jornades de Portes Obertes fetes des del 1994. Un miler de ciutadans s'acosten cada any a empreses diferents per conèixer-ne el funcionament. D'una altra banda, les companyies mantenen reunions periòdiques amb les associacions de veïns dels barris de més a prop. Tot i així, la confiança de la població en aquestes empreses es basa, sobretot, en la manca d'incidents greus aquests darrers anys.

La comissió parlamentària de seguretat del PLASEQTA ha tingut reunions amb els agents que intervenen en els plans d'emergència per avaluar-ne l'adequació. Víctor Gimeno (IC), que n'és el president, considera, i així es va incloure en l'informe parlamentari,

que hi ha qüestions no resoltes, sobretot una: la gent sap com ha d'actuar en cas d'emergència? El parlamentari considera que no: els tríptics que havien de ser distribuïts a la població foren editats, però no repartits: "van tenir por d'alarmar els veïns, i finalment s'ha donat una certa informació a través del butlletí municipal". "Temien una reacció de pànic, però sempre és millor que hi hagi pànic en una situació fictícia que no pas en una de veritat". En aquest sentit, Gimeno recorda que tot i que s'han fet simulacres, tal com diu el pla, mai no s'han dut a terme amb la implicació en massa dels ciutadans. Aquests simulacres s'han fet al Morell, al Port de Tarragona o a Flix, però mai no han arribat a la ciutat de Tarragona.

La preocupació de la comissió té a veure també amb els llocs de gran afluència de públic. Així, en les seves conclusions, constaten

que a la platja de la Pineda, una de les més populars, tot i que hi ha quatre instal·lacions que podrien servir de lloc de confinament, no hi havia informació: "allò seria un camp qui pugui". Al mercat de Bonavista, igual. Tot i que es va parlar de construir-hi un polisportiu a la vora, que podria acollir la gran afluència de visitants del mercat del diumenge, un dels més grans de Catalunya, finalment la idea es va abandonar i hom va optar per unes escoles velles força allunyades del mercat. El cas de Port Aventura, amb una afluència màxima de 20.000 visitants diaris, també fou analitzat per la comissió. Els responsables del parc temàtic van informar dels llocs on podrien confinar els clients en cas de necessitat. Sembla que els edificis assignats podrien acollir tots els visitants.

El drama de les químiques és, segons Gimeno, que si bé generen beneficis, també generen insegu-

Política improductiva

El desenvolupament de la indústria química i el turisme, dos sectors difícilment compatibles, ha estat afavorit per la inexistència de planificació del territori, responsabilitat que correspon a les diferents administracions. Un fet que s'ha vist accentuat per les crisis internes en algunes d'aquestes corporacions locals.

Dos exemples, els de l'Ajuntament de Tarragona, la capital que concentra gran part del desenvolupament de la zona, i el Consell Comarcal del Priorat, fins fa uns anys una de les comarques més deprimides, són bastant il·lustratius. L'alcalde de Tarragona, Joan Miquel Nadal, de Convergència i Unió (CiU), un home amb una personalitat forta i amb molt de carisma entre un ampli sector de la població, es troba immers en uns contenciosos judicials per unes acusacions de tràfic d'influències i prevaricació que, segons l'oposició, han paralitzat pràcticament la gestió del consistori.

El Congrés de diputats ha concedit dos suplicatoris al Tribunal Suprem per

poder investigar aquests afers de l'alcalde de Tarragona. El dimecres 10 de març Nadal ha de declarar al Suprem per donar explicacions sobre una concessió de l'ajuntament a l'empresa de rentada de cotxes d'un amic i ex-soci. La primera de les acusacions ve del 1996, quan el consistori va signar un conveni, que ermetia a la urbanització El Jardí de l'Imperi del municipi veí dels Pallaresos de connectar la seva xarxa de clavegueram a la de Tarragona. Segons les denúncies, aquest acord podria haver beneficiat directament l'empresa promotora de la urbanització, CITECO, en la qual figurava com a accionista l'esposa de Joan Miquel Nadal, Júlia Abad.

L'alcalde de Tarragona governa actualment amb el suport dels representants del Partit Socialista de Catalunya (PSC). L'oposició en el consistori tarragoní queda en una clara minoria: sis regidors del PP, dos d'IC-EV-LP i un del grup mixt, davant dels tretze de CiU, que amb els sis del PSC integren el govern municipal. Per a l'oposició,

un fet que pot explicar aquest infreqüent pacte entre convergents i socialistes és el gran nombre de tinent d'alcalde que hi ha a l'Ajuntament de Tarragona, un dels més alts de l'estat. De 27 representants escollits, comptant el mateix batlle, nou són tinent d'alcalde (cinc de CiU i quatre del PSC). Aquesta és una xifra molt superior si la comparem, per exemple, amb la de Barcelona on, de 41 representants, 4 són tinent d'alcalde, o fins i tot a València, que n'hi ha vuit per a 33 representants.

Però els problemes de gestió no han afectat només la gran ciutat. Com a contrapunt a Tarragona, hi ha la comarca del Priorat, històricament deprimida i actualment amb un creixement econòmic espectacular gràcies sobretot a la recuperació del sector vitivinícola. En canvi, el Consell Comarcal del Priorat ha viscut paral·lelament una greu crisi. Les eleccions municipals de 1995 van portar un canvi en l'equip de govern. El nou president del Consell, Jaume Figueres, alcalde d'Ulldemolins i llavors militant d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC), va destapar una gestió caòtica i plena d'irregularitats del seu antecessor, Josep Maria Abril,

cas d'emergència van ser editats però mai repartits

retat, però cobrir totes les possibles eventualitats (riscos d'accident o tractaments de residus) és una operació que les indústries no fan (però sí que fan, per exemple, a Alemanya). Per Gimeno, les químiques de Tarragona es limiten a fer operacions d'imatge, que es tradueixen en l'esponsorització d'equips d'esport locals, de festes majors...

La idoneïtat geogràfica de Tarragona, l'existència d'infraestructures propícies foren determinants a l'hora d'implantar-hi el polígon petroquímic. Però la imbricació del sector químic s'ha produït també amb la Universitat. El curs 1971-1972 van obrir a la Rovira i Virgili (URV) les facultats de Químiques i Lletres, si bé com a delegacions de la Universitat de Barcelona. El Consell de Ministres havia decidit d'emplaçar a Tarragona una refineria de petroli. La indústria ja reclamava, doncs, professionals qualifi-

cats. La Universitat hi contribueix amb la recerca de solucions tècniques en projectes concrets, alhora que la química patrocina, per exemple, el desenvolupament del programa APQUA (Aprenentatge dels Productes Químics: Usos i Aplicacions) des de fa deu anys.

Les empreses químiques, a més, col·laboren en el finançament de les festes de Santa Tecla, per

exemple, i participen econòmicament en activitats cíviqes. Aquesta qüestió ha estat criticada adesiara per l'oposició de l'Ajuntament de Tarragona, governat actualment per CiU i PSC, que hi veuen "un impost revolucionari que les companyies es veuen obligades a pagar per estar bé amb les administracions locals".

Lali Cambra

JAUME SELLART

L'oposició a l'ajuntament de Tarragona veu les aportacions econòmiques de les empreses químiques a diverses activitats ciutadanes com un "impost revolucionari".

de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). Tant Figueres com el gerent entrant del seu equip de govern, Marc Escolà, van denunciar l'existència de factures falses i de pagaments per treballs no realitzats a un entramat d'empreses, per poder justificar davant la Generalitat de Catalunya una sèrie de subvencions. La gestió de Figueres es va veure bloquejada perquè només tenia el suport de sis dels dinou membres del consell (els dos d'UDC, els tres de la Federació d'Independents, FIC, i un altre independent), davant dels que pertanyien als partits que havien integrat l'anterior govern: CDC, PSC i l'Agrupació d'Electors (AE). Fruit d'aquesta pressió, el desembre de 1996, Figueres va abandonar el càrrec. Des de llavors, per tal de refredar l'ambient, els partits majoritaris al consell van acordar repartir-se la presidència fins al final de la legislatura. Primer va ser Roser Vives, l'alcaldeessa convergent del Masroig, qui va assumir aquesta responsabilitat. Actualment hi ha l'alcalde socialista de Porrera, Sal·lustià Alvarez. Però l'oposició (la FIC i UDC) ha criticat que si bé els qui han exercit la presidència no formaven part de l'anterior consell implicat

en les irregularitats, en els nous equips de govern encara hi ha persones que estan imputades per aquells afers.

Els escàndols del Priorat van generar una sèrie de tensions entre UDC i CDC. Sectors convergents acusaven Figueres d'haver utilitzat políticament aquest cas per erosionar Convergència. Les pressions que va rebre de les direccions nacionals dels dos partits van fer que Figueres també abandonés la militància d'Unió.

Però els problemes més greus van sorgir dins mateix de CDC. Diversos sectors del partit al Priorat van criticar obertament l'aleshores president de la Intercomarcal de Tarragona, el conseller de Cultura Joan M. Pujals, per haver defensat la gestió de l'antic equip de govern en lloc d'intentar aclarir els fets. La pèrdua de control en la intercomarcal per part de Pujals va afavorir l'afloreament de conflictes latents de la formació a la comarca. Josep Poblet, considerat home de confiança de la direcció del partit, que ja havia substituït

abans el conseller de Cultura a l'alcaldia de Vila-seca, va passar a ocupar el lloc de Pujals en la intercomarcal. Actualment, la presidència de la intercomarcal l'ocupa Joan Arejo, regidor de Tarragona.

La mala maror ha fet que molts electors hagin anat donant suport a candidatures independents. Per exemple, en les passades eleccions locals del 1995, amb un cap de llista provinent de CDC, la FIC va obtenir l'alcaldia de Falset que sempre havia estat a cavall entre convergents i socialistes. A més a més, les perspectives per a les properes municipals són francament positives per a la federació d'independents.

Sigui com sigui, s'han gastat massa esforços en lluites polítiques, esforços que podrien haver-se dedicat a assimilar el boom econòmic de dos sectors tan poderosos com el petroquímic i el turístic. Una situació que també ha afavorit que la resta d'administracions s'hagin desentès sovint dels problemes d'aquesta zona. **Enric Rimbau**